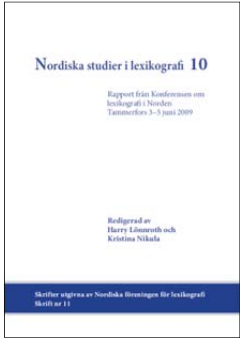

NORDISKE STUDIER I LEKSIKOGRAFI

Titel:	Sedlen Stavgbakterie findes dog vist ikke længere i samlingerne - Om indsamling af materiale til Ømålsordbogen	
Forfatter:	Asgerd Gudiksen	
Kilde:	Nordiska Studier i Lexikografi 10, 2010, s. 130-139 Rapport från Konferens om lexicografi i Norden, Tammerfors 3.-5. juni 2009	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nsil/issue/archive	

© Nordisk forening for lexicografi

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre Nordiske studier i lexicografi (1-5) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

ASGERD GUDIKNEN

Sedlen Stavbakterie findes dog vist ikke længere i samlingerne

Om indsamling af materiale til *Ømålsordbogen*

In this article an account is given of the collection of data for *Ømålsordbogen* (Dictionary of Danish Insular Dialects), including the organisation of work and the kinds of methods used. Special attention is given to the relations between the dialectologists and the informants, examined on the basis of letters to and from the informants and a card index of informants. Having descriptions of the informants in some detail the card index gives an idea of the qualities that were highly valued in the informants. It also gives examples of problems connected with the collection of data, for example that an informant now and then recorded words of the written language like “rod shaped bacterium”.

Nøgleord: meddelere til dialektordbøger, dialektoptegnelse, indsamling af materiale, spørgelister

1. Indledning

På Afdeling for Dialektforskning har vi to kartoteker over de hundredvis af meddelere der har bidraget til *Ømålsordbogens* samlinger eller til de jyske og bornholmske samlinger. De er begge to ikke kun nyttige redskaber i det daglige arbejde, men også interessante, videnskabshistoriske kilder.

Det ene katalog, det eksterne, giver indtryk af hvordan arbejdet var organiseret. Ud over almindelige persondata rummer det oplysninger om kontakten med meddeleren – om aflagte besøg og optegnelsseseancer, om brevkorrespondance og om hvad meddeleren eventuelt har bidraget med af spørgelistebesvarelser og andet skriftligt materiale. Jeg siger eventuelt fordi det nemlig ikke er alle meddelere der er korresponderende meddelere.

Det andet katalog, det interne, indeholder korte vurderinger af meddelerne. Det interne katalog var – er til dels stadigvæk – kun tilgængeligt for os selv. Meddelerne vurderes nemlig ret uforbeholdent. Det uforbeholdne fører med sig at mange af sedlerne giver korte, koncentrerede og levende billeder af arbejdet i marken. Det gælder for eksempel et notat fra 1938 om et ægtepar der på optegnelsestidspunktet er henholdsvis 87 og 78 år gamle:

2 meget velvillige Medd., (da Tvivlen var bekæmpet). Først 3dje Dag blev de klar over det sproglige Spring, de havde taget (*e* til *äj* osv) og begyndte at erindre også sprogligt, så fra den Dag i det mindste Sprogligt I-Klasses. J. Kr. er Sagligt I-Klasses, men med en usædvanlig langsom Reaktion, så Mutter som Regel havde været der med en Forklaring (hvor det på nogen Maade stod i hendes magt), og det er mit Indtryk, at Hurtigheden fik det til at gå ud over Sikkerheden, så hun snarest må sættes som sagligt II-Klasses.

Det interne meddelerkartotek er også interessant fordi det giver indtryk af hvad det var for egenskaber man satte pris på hos meddelerne. Det skal jeg vende tilbage til. Her i første omgang kan vi lægge mærke til at meddelerne bedømmes ud fra to parametre – både sprogligt og sagligt. Det afspejler at *Ømålsordbogen* allerede fra et tidligt tidspunkt blev planlagt som en sproglig-saglig ordbog (jf. indledning i *Ømålsordbogens* Tillægsbind). Ordbogen skildrer altså ikke kun sproget, men også den materielle og åndelige folkekultur som ordene er indlejret i. Den dækker en periode på omkring 200 år, fra omkring 1750, hvorfra de første spredte oplysninger om dialekt stammer, til omkring 1945 hvor 2. verdenskrig slutter, og hvor det moderne, mekaniserede landbrug introduceres ved traktoren. Den har dog sit tyngdepunkt i perioden 1850–1920. Den beskriver som titlen siger ømålene, det vil sige dialekterne på Sjælland, Møn, Lolland-Falster og Fyn med omliggende øer.

En anden kilde til at studere forholdet mellem dialektforskerne og meddelerne er brevene i brevsamlingen, der består både af breve til meddelerne fra dialektforskerne og omvendt. Gennem brevene til meddelerne kan man blandt andet få et vist indtryk af hvordan meddelerne blev instrueret i optegnelsesarbejdet. Også det skal jeg give eksempler på. Mit foredrag handler altså om indsamling af materiale til *Ømålsordbogen* – med særligt henblik på hvordan dialektforskerne opfattede meddelerne og deres betydning for arbejdet.

2. Den Store Spørgeliste

Ømålsordbogens historie går for så vidt tilbage til 1909 hvor foreningen Danmarks Folkeminder nedsatte Udvalg for Folkemål. Hovedårsagen til at Udvalget bliver nedsat er faktisk at man vil udarbejde en ordbog over Ømålene. Med H. F. Feilbergs og I. C. S. Espersens ordbøger var jysk og bornholmsk til en vis grad dækket ind, men ømålene var afgjort forsømt, og det skulle der nu rettes op på. I de følgende somre sender Udvalg for Folkemaal flere gange studerende ud på optegningsrejser, hvor man dog især fokuserer på fonetisk optegnelse af

enkeltord. Man erhverver også en række gode ordsamlinger fra dialekttalende, men det bliver efterhånden klart at arbejdet må organiseres anderledes, hvis samlingerne skal blive omfattende nok til at danne grundlag for en ordbog. I 1922 bliver Udvalget derfor reorganiseret, man får fast lokale og Poul Andersen og Ellen Raae bliver ansat, først som timelønnede studenter, senere i midten af 1920'erne, som næsten fuldtidsansatte. Ud over dem er der en lille gruppe yngre kandidater og studenter der tager ud og optegner på honorarbasis. Selv om arbejdet altså kommer i fastere rammer, er bemanningen stadig beskedent. Også pengene er små. Det centrale spørgsmål bliver derfor: hvordan får man mest muligt dialekt for færrest mulig penge? En oplagt løsning var at få rekrutteret mange lokale medarbejdere og meddelere. Men for at man rigtig skulle kunne få udbytte af deres arbejde, var der brug for hjælpemidler og vejledning. Et gennemkommende problem er blandt andet at meddelerne ofte ikke har forståelse for at også fællesdanske ord i dialekten hører med i en systematisk beskrivelse af en dialekt. Det fremgår klart af et brev fra en ny korresponderende meddeler i 1924. Hun skriver nemlig:

Jeg er jo ogsaa lidt vildfarende med hvad jeg skal optegne, idet vi her paa Stevns ogsaa bruger en hel mængde ord, som er almindelige over hele Sjælland, men som man alligevel vrider sig ved at tage med, fordi de er optegnet af andre i andre egne.

Og meddeleren glæder sig afslutningsvis over at der på nogle af de cirka 50 ord-sedler, som hun kan sende ind, er ord der er "alle optegneres fryd", nemlig "de, som kun kendes og forstaas af os 'indfødte'".

Et andet problem er at få korresponderende meddelere til at skelne mellem det de har første håndskendskab til, og det de kender til på anden måde. Det fremgår blandt andet af et notat i det interne katalog. Den pågældende meddeler bedømmes positivt i sproglig henseende, men hendes saglige oplysninger kan være problematiske:

Hun har en meget fin Hukommelse for hvad hun har hørt og set, husker Replikker og er I-Klasses sproglig. Saglig er hun farlig, fordi hun selv vil forklare Ordene, og har ved skriftlige Forespørgsler ofte kludret mellem hvad hun selv ved og har hørt (set), og hvordan hun mener det kan have været.

Endelig er der det helt generelle problem at det kan være vanskeligt at komme i tanke om ordene. I de første år havde man undertiden brugt at give meddelerne en ordbog at optegne efter, men man var klar over at denne metode var proble-

matisk, fordi meddeleren let lod sig suggerere til at medtage ord der kun var kendt (fx fra rigsmålet) og ikke virkeligt brugt i dagligtalen.

Der var altså ingen tvivl om at der var brug for et hjælpemiddel til meddelere der ville skrive noget ned om deres dialekt, men spørgsmålet var hvordan man med de begrænsede resurser kunne få udarbejdet noget sådant. Resultatet af overvejelserne blev *Den Store Spørgeliste*, med inspiration fra en tematisk ordnet beskrivelse af ordforrådet i en vestjysk dialekt (Skautrup 1927–1979, jf. Gudiksen & Hovmark 2009: 26 ff.). Navnet Den Store spørgeliste er lidt misvisende, for nok er den stor, men der er ikke spørgsmål i. Det er en lang ordliste, ikke ordnet alfabetisk, men ordnet efter emner – centrale aspekter af bondens livsverden. Der er i alt 13 hovedemner: Bo, Arbejde, Fest, Jorden, Vejr og Vind, Aaret og Dagen, Mønt, Mål og Vægt, Mennesket, Mennesket og Dyrets Ydre og Bygning, Sygdomme, Klæder, Dyr og Fugle, Planter, og de i alt 13 hovedemner er igen inddelt i underemner. Det store emne ”arbejde” er inddelt i A. *Bondefamiliens Arbejde og arbejdsredskaber* og B. *De egentlige håndværk*, som igen er underopdelt:

- A. Bondefamiliens Arbejde og Arbejdsredskaber
  - a. inde i Huset (Kvindens Arb.)
    - 1. Brød og Bagning
    - 2. Øl og Brygning (...)
  - b. udenfor Huset (Mandens Arb.)
    - 1. Arbejdet med Marken og Afgrøden
      - a. Foraar
      - b. Høst
      - c. Efteraar og Vinter
    - 2. Kreaturerne pasning (...)

Under underemnerne, for eksempel høst, finder man så ordforslagene. Antallet varierer, men under høst er der for eksempel fire kvartsider med ord. Der er ord for arbejdsprocesser, for eksempel *meje, høste*, for redskaber, for eksempel *mejetøj*, for deltagere i arbejdsprocessen, for eksempel *mejer, høstkarl, høstpige* og meget mere. Tanken var at listen skulle inspirere meddeleren til at give en sammenhængende skildring af et emne, sådan at ordene kom i deres naturlige sammenhæng. Hvordan man skulle bruge listen, ses ikke direkte af listen selv, men Poul Andersen (1927) skriver en ret udførlig vejledning til meddelerne der bliver trykt i *Danske Folkemaal* og også sendt ud til de meddelere der arbejder med Den Store Spørgeliste.

Den kollektive vejledning suppleres med individuel vejledning både mundtligt og skriftligt, men den er sparsom. Poul Andersen bruger ganske vist en hel

del tid på at besøge og vejlede meddelere i disse år, men med alle de meddelere man får i sving, bliver det ikke til mange timer til hver enkelt meddeler. Tiden er heller ikke ligeligt fordelt. De meddelere der arbejder med at lære at skrive lydskrift har hyppigere kontakt end dem der ikke gør, for eksempel får den ikke-lydskrivende Jens Nielsen kun besøg to gange i de to år hvor han arbejder med Den Store Spørgeliste. Desuden er han dog selv en gang på besøg inde i København.

Der er heller ikke meget information i de breve meddelerne får, de fleste breve er ret korte kvitteringer for modtaget materiale. Tonen i brevene er i regelen positiv og opmuntrende.

Jens Niensens første besvarelse er for eksempel ledsaget af et brev på en side hvor han er bekymret for om det nu også er godt nok, både hvad angår selve indholdet og tekniske ting ved affattelsen. Som svar på brevet får han en varm tak: "Deres Arbejde er af den Art, at det altid vil være Udvalget en Fornøjelse at modtage mere af det".

Poul Andersen medsender endnu nogle afsnit af Den Store Spørgeliste med en indtrængende opfordring til at fortsætte: "det vilde dog være Udvalget en Sorg, om deres udmærkede Medarbejderskab skulde standse", skriver han.

Og det er et mønster der gentager sig i deres brevveksling, at Jens Nielsen lidt selvudslettende håber det kan bruges, og Poul Andersen takker varmt. Men Jens Niensens iver for at gøre sin fremstilling udtømmende, leder ham på vildveje fremgår det af det interne katalog:

Blandt de bøger J. N. ejede var flere populærvidenskabelige ting, bl.a. det gamle "Frem". Af hans optegnelser kan man se at han flittigt har læst deri (den berømte seddel *Stavbakterie* findes dog vist ikke mere i saml.) – Man kan dog ikke se bort fra, at J. N. også vidste noget om gammel sydsjæll. materiel kultur; dog undertiden ikke så specielt og umiddelbart som flere af hans jævnaldrene.

Et brev fra Poul Andersen fra marts 1929 afviger ved at rumme en kommentar til arbejdet:

Jeg synes godt om den fortællende Stil i nr. 86 og 87 [afsnittene om dagens tider o.l.], men De maa selv bestemme, hvordan De vil gøre det: i mange Løbenumre [afsnit] vil det jo være umuligt at give Oplysningerne i fortællende Form, men hist og her ved Behandlingen af visse Arbejder og lign. var det paa sin Plads, hvis De ikke mener, at det er for stort Besvær

Hans kommentar er altså meget indirekte og forsigtig. Og stavbakterie-problemet synes aldrig at være taget op med Jens Nielsen. Man griber heller ikke ind over for en anden meddeler der oftest bare remser de ord op fra listen der bruges i hans dialekt eller eventuelle synonymmer – uden forklaring eller eksempler. Alt i alt synes det at have været den normale strategi at opmuntre meddelerne til at bidrage så meget som muligt, og så senere vurdere hvor intensivt optegnelserne skulle udnyttes.

1930'erne er præget af at Udvalg for Folkemaal får flere penge og kan ansætte yderligere tre dialektforskere, Ole Widding, Kristen Møller og Svend Jespersen. Det betyder at der bliver overskud til at medarbejderne i højere grad selv tager ud og optegner efter meddelerne, og i første halvdel af 1930'erne gennemfører man en række punktundersøgelser, blandt andet efter Den Store Spørgeliste, som altså gør gavn stadigvæk. Derimod holder man op med at udsende Den Store Spørgeliste til meddelerne. Årsagen var nok blandt andet at den Store Spørgeliste var for vanskelig at arbejde med undtagen for de bedst skrivende meddelere og også for overvældende i omfang. Den Store Spørgeliste afløses efterhånden af en række etnologiske spørgelister, for eksempel spørgelister om kornhøst, tærskning, pløjning, mælkens behandling, ølbrygning og biavl, og her er der altså tale om det man traditionelt forstår ved spørgelister. Jævnfør dette uddrag fra spørgelisten om brygning:

Hvordan betegnedes Handlingen at brygge: *brygge, brue*? I hvilken Gryde eller Kedel kogtes Vandet til Brygningen (samt senere Urten og eventuelt Mæsken)? Hvad kaldtes denne Gryde eller Kedel: *Brygge(r)gryde, Brygger-, Bru-, Gruokedel, Hedekedel*? Hvor meget kunne den rumme? Hvilket Materiale var den lavet af? (Møller 1941: 7.)

Det er også i løbet af 1930'erne man begynder på at føre det interne katalog. På det tidspunkt var det for alvor ved at gå op for Udvalg for Folkemaal hvor stort ordbogsprojektet var, og at optegnernes vurdering kunne blive nyttig senere. Aktuelt havde kataloget også den funktion at forhindre at man genopsøgte meddelere der havde vist sig at være uegnede.

3. Den gode meddeler

Hvad var så en god meddeler? Som jeg allerede har været inde på vurderes meddelerne både sprogligt og sagligt. Men for at være blandt de rigtig gode meddelere er det ikke nok at tale et gammeldags sprog og have kendskab til gamle forhold. Det er ikke en naiv, forudsætningsløs almuetype man er ude efter, men

en sproglig reflekteret meddeler, der har forståelse for opgaven (jf. også Køster 2009: 198 f.).

Et meget Intelligent menneske er et formulering der går igen i de positive vurderinger, *sans for det sproglige udtryk* er et andet. Det bruges blandt andet om ægteparret Hytteballe, og Poul Andersen uddyber med bemærkningen "[de] kan fx mange Iagttagelser om Folk fra andre fynske Egne og deres Sprog". Om en meddeler fra Møn skriver Ole Widding: "Kr. forstod fuldt ud, at det var det daglige Sprog, jeg var ude efter, og begreb tilmed, at også Alderstrinnene i Dialekten måtte interessere mig og diskede op med Ord og Former".

Og omvendt vurderes en meddeler som andenklassens sprogligt alene på grund af den manglende forståelse: "hun forstod ikke hvad det gik ud på og stod helt fremmed over for Spørgsmål af sproglig Art, snarest irriteret – derfor sprogligt II-klasses, da det var svært at få gentaget og umuligt for hende at analysere".

Også med hensyn til det saglige er forståelsen vigtig: "Han er sikkert god saglig, men meget tung at arbejde med, fordi han ikke kan begribe at det kan have nogen værdi for mig at få ordentlig besked", og om en anden hedder det: "hun har været med til alting i Gården, så hun er fortræffelig til saglig Forklaring – hun har derimod ikke nogen Forståelse af mit Arbejde, og jeg kan derfor ikke vente Hjælp af hende hvor mit eget Kendskab svigter ved Udspørgningen".

Endelig kan det også være et problem at meddelelsen er for forsagt og underdanig, måske kun svarer kortfattet på direkte spørgsmål eller måske bliver upålidelig, fordi han nødvendig vil svare nej. Det modsatte kan dog også være et problem. Det oplevede Ole Widding for eksempel på Ærø i 1941:

(I 1941) JSt er som Meddeler utøjlelig – springende, rig på Indfald og Ideer og fremsætter dem med underfundig Humor. Det kan gi' Anledn. til fundamentale Fejl, for jeg kan ikke bremse op og bede om Forklaring, og til mindre Misforståelser. Dog har det hjulpet, at jeg nu kan forstå Sproget. Og JSt. taler det gamle Ærøske for fuldt Orkester. (OW's fremhævelser.)

Dette notat viser at man jo ikke kun skal vide noget om meddelelsen, men sandelig også om optegneren for at vurdere en optegnelse. Samtidig antyder citatet også hvor svært det var at fastholde autentisk tale ved hjælp af papir og blyant alene.

Den tætte kontakt med meddelelsen fortsætter op gennem 1930'erne og 1940'erne, nu især som led i *kompletteringen*. Kompletteringen betegner en meget omfattende efterhøring af materialet, der blev indledt i 1935. Alt det materiale der hidtil var blevet indsamlet, blev gennemgået, og der blev udarbejdet

lister over oplysninger der burde suppleres både med hensyn til udtale, bøjning, betydning og udbredelsen af ord. Det var meget målrettede spørgsmål der optrådte på kompletteringslisterne, spørgsmål der afspejler at rejsetiden var ”knap udmålt” (Andersen 1939: 40). Jævnfør for eksempel følgende eksempler plukket ud under bogstav *h*:

hældende er det rigtigt opfattet? er det ikke *hældningen*?
hældøret Lydeksempel!
hælejærn hvad er det?
hændeløs verificer!

Indsamlingsmetoden afviger altså fra princippet om at ordene skulle optegnes i deres naturlige sammenhæng, som lå bag udarbejdelsen af Den Store Spørgeliste. Listerne er også metodisk problematiske ved at fokusere direkte på de adspurgte ord. For at der skulle kunne komme noget godt ud af det, var man derfor nødt til at benytte meget sikre meddelere, og derfor blev det i høj grad den samme kreds af meddelere man henvendte sig til. Poul Andersen er opmærksom på at det har nogle omkostninger:

Dette kan imidlertid nok i Længden virke uheldigt, idet den store, altid skiftende Meddelerkreds giver et større Tilskud af al den slags Stof, som ikke kan faa[s] frem ved Eksamination, men som Medarbejderne skal lytte sig til ved at aflure hver enkelt af Meddelerne deres sproglige Særenheder. Paa dette Punkt maa Medarbejderne imidlertid renoncere, og Tilgangen af saadant Stof maa søges holdt vedlige paa anden Maade. (Andersen 1939: 40.)

4. Indsamling efter anden verdenskrig

Om Poul Andersen har haft nogle mere konkrete ideer til hvordan man kunne holde ”tilgangen af sådant stof ved lige” fremgår ikke, men i 1950’erne blev det muligt med en metode som Poul Andersen måske ikke kunne forestillet sig rækkevidden af i 1939, nemlig ved at optage meddelerne på bånd. Ganske vist havde Udvalg for Folkemaal allerede fra 1920’erne lavet lydoptagelser først på fonografvalser og siden på lakplader, men det var dyrt, og teknikken gav kun mulighed for ganske korte optagelser. Båndoptageren gav helt andre muligheder for at optage spontan tale. Med båndoptageren får kontakten med meddelerne en anden karakter og det er til dels andre krav der stilles til dem. Meddelerne vur-

deres stadig sprogligt og sagligt, men det bliver mindre vigtigt om meddeleren er sprogligt reflekteret. Derimod er det afgørende for om en optagelse bliver virkelig vellykket at meddeleren er god til at forklare og beskrive og til at fortælle. Det fremgår af båndregistrantens vurderinger af optagelserne, for eksempel:

Sprogligt: yngre dialektpræg. Ikke kortvokalstød. Sagligt: udmærket fremstilling af de forskellige emner. Fortæller veldisponeret og anskueligt.

Sprogligt: rimeligt god. Livlig fortæller, underfundig, fortællervant, en del anekdotisk, frit stof.

Sprogligt: ensartet, ret gammeldags .. [en række eksempler herpå]. God stemme. Sagligt: fremragende, fortællermæssigt enestående.

Sideløbende med båndoptagelserne har *Ømålsordbogen* fortsat med indsamling efter traditionelle metoder. Man har også efter anden verdenskrig indsamlet materiale ved direkte optegnelse på papir, især i en kortere periode i begyndelsen af 1970'erne hvor det viste sig nødvendigt at foretage ret omfattende lydige optegnelser, blandt andet på Vestlolland, Langeland og de sydfynske øer, før ordbogens normaliseringsregler for udtaleafsnittene kunne fastlægges. Desuden har man siden 1957 udsendt spørgelister med blandet indhold til at udfylde huller der viser sig ved redaktionen. Vi kan også stadigvæk glæde os over interesserede og sprogligt reflekterede hjælpere, men det er tydeligt at den periode *Ømålsordbogen* beskriver, nu ligger et godt stykke tilbage i tiden. Endnu giver det dog mening at sende spørgelister ud, fordi der endnu kan skaffes meddelere der kan huske tilbage til 1930'erne hvor nogle af de gamle arbejdsgange og redskaber stadig var i brug, og hvor mange særdialektale ord og konstruktioner stadig var levende. Samtidig er der dog også mange sagforhold eller sprogræk som vi på forhånd afstår fra at spørge om fordi de ligger for langt tilbage i tiden eller, specielt med hensyn til det sproglige, fordi sprogrækket er fælles med rigsmålet. Hvis det er tilfældet, er det svært, for ikke at sige umuligt, for en meddeler at afgøre om det pågældende træk tilhørte meddelerens dagligsprog for 60 år siden. Men når den generation er væk, vil der ikke længere være ide i at udsende spørgelister. Det vil heldigvis ikke få en større betydning for ordbogen – det er trods alt kun detaljer vi efterspørger nu – men det vil uden tvivl komme til at føles som et savn ikke længere at have direkte kontakt til det sprog og den kultur som *Ømålsordbogen* beskriver.

LITTERATUR

- Andersen, Poul, 1927: Vejledning i Folkemaalsoptegnelse. I: Danske Folkemaal 1. S. 143–153.
- Andersen, Poul, 1939: Udvalg for Folkemaals Virksomhed 1933–38 (med Udkast til Plan for den kommende ”Ordbog over de danske Ømaal”). I: Danske Folkemaal 12. S. 17–64.
- Espersen, I. C. S., 1908: Bornholmsk Ordbog. Fotografisk optryk 1975.
- Feilberg, H. F., 1886–1914: Bidrag til en ordbog over jyske almuemål. København.
- Gudiksen, Asgerd & Hovmark, Henrik, 2009: Måske husker De noget alle andre har glemte. I: Dialektforskning i 100 år, red. Asgerd Gudiksen m.fl. København. S. 13–64.
- Køster, Finn, 2009: Fra fortid og nutid. I: I Mund og Bog. 25 artikler om sprog tilegnet Inge Lise Pedersen på 70-årsdagen 5. juni 2009, red. Henrik Hovmark m.fl. København. S. 193–204.
- Møller, Kristen, 1941: Brygning. I: Danske Folkemaal 13. S. 1–16.
- Skautrup, Peter, 1927–1979: Et Hardsysselmål. København.
- Ømålsordbogen. En sproglig-saglig ordbog over dialekterne på Sjælland, Lolland-Falster, Fyn og omliggende øer. 1-. København 1992-.
- Ømålsordbogen. Tillægsbind. København 1992.